

Opadavé keře, letorosty duté nebo s přeřrádkovanou dřeví, často s přídatnými pupeny. Listy vstřícné, jednoduché, jen zřídka 3četné, většinou pilovité, vz. celokrajné. Květy po 1–3 v úžlabí listů, oboupohlavné; kalich 4četný; koruna 4četná, žlutá, korunní trubka krátká, cípy podlouhlé; tyčinky 2, pestík s dvoulaločnou bliznou. Plod dvoupouzdrá tobolka. – Celkem 7 druhů v mírném až subtropickém pásu v. Asie, z toho pouze 1 druh v Evropě (Balkán). – Entomogam. Anemochor.

- 1a Větve duté, jen v uzlinách vyplněné dřeví; listy jednoduché, na bujně rostoucích letorostech 3klané až 3četné 1. *F. suspensa*
 b Větve s přeřrádkovanou dřeví, v uzlinách s plnou dřeví; listy vesměs jednoduché, ojedinele 3klané 2. *F. × intermedia*

1. *Forsythia suspensa* (THUNB.) VAHL – zlatice převislá Tab. 106/2

Forsythia suspensa (THUNBERG) VAHL Enum. Pl. 1:39, 1804. – Syn.: *Syringa suspensa* THUNB. Fl. Jap. 19, 1784.

Vzpřímený keř 2–4 m vys., větve rozkladité až převislé, s bradavčitými lenticelami. Listy na krátkých letorostech jednoduché, vejčité až vejčité kopinaté, 4–10 cm dl., 2–4 cm šir., ostře pilovité, na dlouhých letorostech 3klané až 3četné. Koruna 3,0–3,5 cm v průměru. Tobolka z boku smáčklá, zobanitá, 1,5–2,0 cm dl., semena křídlatá. III–IV. Ff.

2n = 28 (extra fines)

Dřevina dosti často pěstovaná v parcích, zahradách, sídlišťích i remízcích pod označením „zlatý děšť“ od nížin do podhůří, nejhojněji na s. a j. Moravě. Je to vysoce okrasný druh kvetoucí před olistěním. Optimum má na čerstvě vlhkých, živinami středně zásobených, humózních půdách. Snáší slabší zástin, je však citlivý k pozdním mrazům. Je domácí v s. a stř. Číně; introdukce do

Evropy v r. 1833, na území ČR poprvé vysazena v r. 1880 (Sychrov).

2. *Forsythia × intermedia* ZABEL – zlatice prostřední Tab. 106/1

Forsythia × intermedia ZABEL Gartenflora 34:36, 1885.

Vzpřímený keř dorůstající výšky 2–3 m, větévky s přeřrádkovanou a v uzlinách s plnou dřeví. Listy vejčité kopinaté až kopinaté, 5–12 cm dl., na dlouhých letorostech někdy 3klané, na okraji pilovité, v dol. 1/3 celokrajné. Květy po 2–3, koruna 2,5–3,5 cm v průměru, sytě žlutá. III–IV. Ff.

Zahradní kříženec *Forsythia suspensa* × *viridissima*. Je to nejčastěji pěstovaná a nejhezčí zlatice, která velmi bohatě kvete. Vysazuje se řada kultivarů. Do kultury byla zavedena v r. 1880, v Průhonických poprvé vysazena v r. 1910. Nejhojněji je pěstována ve stř. Čechách a na j. Moravě.

Poznámka: Zlatice zelená – *Forsythia viridissima* LINDL. má dřeví i v uzlinách přeřrádkovanou, listy zpravidla jen v hor. 1/3 pilovité a žluté květy mají zelenavý nádech.

3. *Syringa* L. – šeřík

Syringa LINNAEUS Sp. Pl. 9, 1753.

Lit.: VARÁČEK F. (1923): Nejvýznačnější odrůdy šeříku. Čs. Zahrad. Listy 20:139–140. – SMRZ O. (1924): Šeřík perský. (*Syringa persica* Lodd.). Pěst. Zahrad 1:83–84. – MCKELVEY S. D. (1928): The Lilac, a Monograph. New York. – STARKS K. (1928): Übersicht über die Arten der Gattung Syringa. Mitt. Deutsch. Dendrol. Ges. 40:31–52. – ŠATRA J. (1932): O šeřících, výběru odrůd a ošetřování. Čs. Zahrad. Listy 29:236–238. – HRÁBAL K. (1933): Šeříky kvetoucí od časného jara do podzimu. Prakt. Rádce 28: 45–46. – KLĚMENT J. (1933): Šeřík. Čes. Včelař 66:354–365. – VANĚK J. (1939): Šeříky kvetou. Zahradka 33:241–243. – HELEBRANT L. (1969): Dva málo známé šeříky – *Syringa persica* L. var. *laciniata* (Mill.) West. a *Syringa pinnatifolia* Hemsl. Dendrol. Sděl. 19:15. – JABŮREK V. (1971): Přehled světového sortimentu šeříku. Živa 19:129–132.

Opadavé keře nebo nízké stromy. Listy vstřícné, většinou celokrajné. Květy 4četné, oboupohlavné, v koncových nebo postranních latách, kalich mělce 4cípý, koruna řepicovitá, tyčinky 2, semeník dvoupouzdrý, svrchní. Plod dvoupouzdrá tobolka. – 28–30 druhů převážně v jv. Asii, v Evropě jen 2 druhy. – Entomogam. Anemochor.

- 1a Květenství koncová 3. *S. josikaea*
 b Květenství úžlabní 2
 2a Čepel listů šir. vejčitá, na bázi srdčitá až šir. klínovitá, 5–12 cm dl. 1. *S. vulgaris*
 b Čepel listů vejčité kopinatá, na bázi klínovitá, 4–8 cm dl. 2. *S. × chinensis*

Tab. 105: 1 *Fraxinus angustifolia*, list, 1a – větvíčka s plody. – 2 *F. americana*, plod. – 3 *F. pennsylvanica*, plod. – 4 *Ligustrum vulgare*, kvetoucí větvíčka, 4a – květ, 4b – větvíčka s plody.

1. *Syringa vulgaris* L. – šeřík obecný Tab. 106/3

Syringa vulgaris LINNAEUS Sp. Pl. 9, 1753.

Keř až nízký strom, dorůstající výšky 5(–7) m, s kmenem 10–20 cm v průměru, borka šedavá, dl. vláknitá. Listy šir. vejčité, čepel 5–12 cm dl., 4–9 cm šir., na bázi mělce srdčitá až šir. klínovitá, celokrajná; řapík 2–4 cm dl. Květy v postranních latách 10–20 cm dl., kalich asi 2 mm dl., mělce 4cípý; koruna liláková až červenofialová nebo bílá, vonná, korunní trubka 10–15 mm dl. Tobolky dvou-pouzdré, 10–15 mm dl., smáčklé, v každém pouzdrě se 2 křídlatými semeny. V. Ff.

2n = 46 (ČR: 59. Orl. podh.), 44, 46–48 (extra fines)

V ČR není domácí, je však obecně pěstovaným a občas zplaňujícím druhem, zvláště v teplejších oblastech na výslunných kamenitých svazích a okrajích lesů, např. v okolí Prahy, Brna, Moravského Krumlova, Hustopečí.

Zcela mrazuvzdorná dřevina odolná k suchu i imisím, nesnáší zamokřelé a silně kyselé půdy. Velmi intenzivně se šíří kořenovými výmladky.

Celkové rozšíření: Jihovýchodní Evropa od z. Ukrajiny do Řecka, na západ do Hercegoviny, na východ k Černému moři. Izolovaná lokalita v Malé Asii. – Mapy: WALTER Arealkunde 172, 1954; KRÜSSMANN Evrop. Dřeviny 121, 1978; MEUSEL et al. 1978:347.

Význam: Obecně vysazovaný v parcích, zahradách, sídlišťích, remízcích, občas i v uličních výsadbách. Jeden z nejoblíbenějších okrasných keřů, do kultury zaveden již koncem 16. stol. Z obrovského množství kultivarů (celkově ca 800) patří k často vysazovaným plnokvěté cv. Ellen Willmott a cv. Madame Lemoine s květy bílými, cv. Rosace s květy lilákově růžovými a cv. Président Poincaré s květy živě purpurově lilákovými. Mezi hojně kultivary s jednoduchými květy náleží cv. Maréchal Foch s velkými, živě karmínově růžovými květy; růžové květy v řídkých velkých latách má cv. Catinat a velké fialově červené květy cv. Edmond Boissier.

4. *Ligustrum* L. – ptačí zob

Ligustrum LINNAEUS Sp. Pl. 7, 1753.

Lit.: RÁDL J. (1912): Ptačí zoby (*Ligustrum*) našich zahrad. Čes. Zahrad. Listy 9:126–127. – MANSFELD R. (1924): Vorarbeiten zu einer Monographie der Gattung *Ligustrum*. Bot. Jb. 59, Beiblatt 132:19–75. – ANONYMUS (1929): Několik okrasných *Liguster*. Čs. Zahrad. Listy 26:173–174. – ANONYMUS (1932): Několik málo známých odrůd *Ligustrum*. Čs. Zahrad. Listy 29:23. – DOMIN K. (1948): O proměnlivosti ptačího zobu obecného a o jeho nové velkoplodé odrůdě. Věda Přír. 1 (24) in Hort. Sanit. 1: 33–41. – DOMIN K. (1949): Ještě o proměnlivosti ptačího zobu obecného (*Ligustrum vulgare* L.). Hort. Sanit. 2:91. – BERTOVA L. et al. (1978): Rozšíření niektorých zaujímavých druhov na Slovensku. Biológia, Bratislava, 33:343–353.

2. *Syringa* × *chinensis* WILLD. – šeřík čínský

Syringa × *chinensis* WILLDENOW Berlin. Baumzucht 378, 1796. – Syn.: *Syringa* × *rothomagensis* hort.

Rozkladitý keř 3(–4) m vys., se štíhlými letorosty. Listy vejčité až vejčité kopinaté, 3–8 cm dl., 2–4 cm šir., na bázi šir. klínovitě, celokrajné, pevné; řapík 0,6–1,5 cm dl. Květy v nicích řídkých, 8–15 cm dl. latách; kalich asi 3 mm dl.; koruna liláková, korunní trubka 7–8 mm dl. Tobolky 4hranné, asi 1 cm dl., bezsemenné. V. Ff.

Zahradní kříženec *S. persica* × *vulgaris*, vzniklý v botanické zahradě v Rouenu ve Francii v r. 1777. Dostí často vysazovaný keř především ve stř. Čechách a na j. Moravě. V ČR poprvé pěstován v r. 1880 (Sychrov).

Poznámka: Šeřík perský – *Syringa persica* L., první z rodičů tohoto křížence byl dříve považován za samostatný druh, dnes je hodnocen buď jako fixovaná juvenilní forma druhu *S. laciniata* L., nebo jako kříženec *S. afghanica* × *laciniata*. Je to keř 2–3 m vys., s listy jednoduchými, kopinatými, 3–6 cm dl., někdy 3laločnými. Květy bledě lilákové, v latách asi 5–8 cm dl., korunní trubka asi 6 mm dl. Vyskytuje se zplaněle v Přední Asii.

3. *Syringa josikaea* JACQ. fil. – šeřík karpatský

Syringa josikaea JACQUIN fil. Flora 14:67, 399, 1830.

Keř 3–5 m vys. Listy eliptické až podlouhle eliptické, někdy vejčité, 5–14 cm dl., 2–7 cm šir., na bázi klínovitě až zaokrouhlené. Květy v úzkých, téměř vzpřímených terminálních, 10–20 cm dl. latách, koruna růžově fialová, 10–15 mm dl. Tobolka elipsoidní, 9–15 mm dl., lysé. V–VI. Ff.

V ČR není původní. Poměrně zřídka vysazován, nejčastěji na s. Moravě. Zcela mrazuvzdorná dřevina, dosti odolná k suchu. Nevytváří kořenové výmladky. Přirozený výskyt ve v. Karpatech, kde roste v pobřežních křovinách a na výslunných světlinách od pahorkatin do podhorských poloh.

Do z. Evropy introdukovan v r. 1830, na území ČR poprvé v r. 1865 (Hluboká).

Poznámka: Z přibuzenstva šeříku karpatského se někdy vysazuje šeřík přepadavý – *Syringa reflexa* C. K. SCHNEIDER, který má květní laty převislé, 10–25 cm dl. Domácí ve stř. Číně.

Tab. 106: 1 *Forsythia* × *intermedia*, 1a – podélný řez větvičkou, 1b – květ. – 2 *F. suspensa*, podélný řez větvičkou, 2a – květenství, 2b – plod. – 3 *Syringa vulgaris*, kvetoucí větvička, 3a – plod, 3b – semeno.

